MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH ZAMMIT MC KEON

Seduta tas-17 ta' Settembru, 2013

Citazzjoni Numru. 7/2007

Fish and Fish Ltd (C-14268) f`isimha proprju u kif ukoll ghan-nom u in rapprezentanza tas-socjeta` estera G & C S.r.l., u b`nota tat-13 ta` Gunju 2007, Joseph Caruana u David Azzopardi assumew il-mandat specjali li jirrapprezentaw lis-socjeta` estera G & C S.r.l.

kontra

Avukat Ann Fenech (I.D 28763M) kif mandatarja ghan-nom u in rapprezentanza ta` Kaptan Alfred Fremal bil-Passaport Belgjan bin-Numru 591199 u b`digriet tat-13 ta` Jannar 2011 l-atti gew trasfuzi f`isem il-Kaptan Alfred Fremal minflok il-mandatarja Avukat Ann Fenech

u

Il-bastiment ‘Capitan San Marco’

Il-Qorti :

I. <u>Preliminari</u>

Rat ir-rikors guramentat prezentat fil-<u>5 ta` Jannar 2007</u> li jaqra hekk -

1. Peress illi s-socjeta` rikorrenti noe hija proprjetarja tal-bastiment Gran Michelangelo liema bastiment kien qieghed jippresta servizz ghas-socjeta` rikorrenti fl-iskop tax-xoghol taghha ;

2. Peress illi l-bastiment 'Gran Michelangelo' kien fl-erbatax (14) ta` Dicembru 2005 marbut f`nofs il-bajja ta` Marsaxlokk ;

3. Peress illi waqt il-lejl tal-erbatax (14) ta` Dicembru 2005 il-bastiment Capitan San Marco qata` c-cimi tieghu u nkalja mal-bastiment Gran Michelangelo li wkoll inqata` mic-cimi tieghu u kkawzalu danni sostanzjali kif jista` jigi ampjament ippruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza ;

4. Peress illi l-Gran Michelangelo sofra danni kbar fuq il-pruwa u mal-gemb liema danni ma jhallu ebda dubju li kien il-bastiment Capitan San Marco li dahal fuq il-Gran Michelangelo u kkawzalu danni ngenti ;

5. Peress illi fil-hmistax (15) ta` Dicembru 2005 il-partijiet kienu ghamlu rapport tal-incident lid-Direttur tal-Portijiet, lil Awtorita` Marittima, lil Kaptan tal-Port, l-Ghassa ta` Birzebbuga u lil Kevin Ghirxi Investigatur tal-Incidenti fi hdan l-Awtorita` Marittima ta` Malta li accedew

fuq il-post u kkonstataw l-incident u ghamlu l-konstatazzjonijiet taghhom ;

6. Peress illi jirrizulta ampjament illi d-danni sofferti li gew ikkawzati lil bastiment Gran Michelangelo mill-bastiment Capitan San Marco kif fuq premess huma rizultat ta` imperizja, traskuragni, htija, nuqqas ta` hsieb u nuqqas ta` osservanza tar-regolamenti applikabbli, da parti ta` u/jew attribbwibbli lill-intimati jew min minnhom ;

7. Peress illi d-danni sofferti mis-socjetajiet rikorrenti mhumiex limitati biss ghad-danni materjali fl-imsemmi bastiment stante illi s-socjeta` rikorrenti Fish and Fish Limited sofriet danni ngenti u sostanzjali konsistenti f`kiri ta` bastiment alternattiv necessarju fl-operazzjonijiet taghha u dan sakemm il-bastiment Gran Michelangelo sarulu r-riparazzjonijiet u tiswija tal-hsarat sofferti ;

Jghidu ghalhekk l-intimati jew min minnhom ghaliex dina l-Onorabbli Qorti m`ghandhiex : -

1. Tiddikjarahom responsabbli ghad-danni kollha sofferti fil-bastiment Gran Michelangelo bhala rizultat tal-inkaljar bejn l-imsemmi bastiment u l-bastiment Capitan San Marco li sehh fil-lejl tal-14 ta` Dicembru 2005 fil-bajja ta` Marsaxlokk kif fuq imsemmi ;

2. Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrenti occorrendo bl-opera ta` periti nominandi ;

3. Tordna lill-intimati solidalment jew min minnhom ihallsu d-danni lir-rikorrenti, li jigu hekk likwidati.

Bl-ispejjez, inkluzi dawk tal-mandati ta` qbid u tal-mandat ta` impediment ta` partenza u bl-ingunzjoni tal-intimati ghas-subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti esebiti.

Rat ir-risposta guramentata taz-zewg konvenuti li kienet prezentata fis-7 ta` Frar 2007 u taqra hekk –

1. Illi preliminarjament is-socjeta` rikorrenti trid ticcara l-pozizzjoni taghha in vista tal-fatt li fil-proceduri tar-rikors 1084/06 GV intavolat minn Alfred Fremal (intimat f`dawn il-proceduri) kontra Fish & Fsh Ltd., l-istess socjeta` Fish & Fish Ltd., intimat f`dawk il-proceduri, eccepiet illi t-talbiet attrici huma nfondati in kwantu ma hemm l-ebda relazzjoni bejn l-imsemmija socjeta` u l-atturi mentri f`dawn il-proceduri hija issa ntavolat talba kontra l-istess Alfred Fremal. Din hija sitwazzjoni kontradittorja.

2. Illi t-talbiet tar-rikorrenti fil-konfront tal-intimati huma ghal kollox infondati fil-fatt u fid-dritt ghaliex il-bastiment Capitan San Marco u/jew is-sidien tieghu ma wrew ebda imperizja, negligenza jew nuqqas ta` osservanza ta` regolamenti kif qed tallega s-socjeta` rikorrenti u kif jista` jigi ampjament ippruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza.

3. Illi t-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt peress illi ghall-kuntrarju kienet l-imperizja, in-negligenza, it-traskuragni u l-htija unikament tar-rikorrenti li kkawzaw id-danni lill-Bastiment Gran Michelangelo kif gie ddikjarat fir-rikors illi l-intimati f`dan ir-rikors intavolaw fil-hamsa (5) ta` Dicembru 2006, kopja hawn annessa u mmarkata Dok. AF1.

4. Illi kif iddikjarat mir-rikorrent fl-atti tar-Rikors 1086/06GV (l-intimati f`dan il-process) kien il-bastiment Capitan San Marco li sofra danni sostanzjali bhala konsegwenza tan-negligenza, l-imperizja, htija u nuqqas ta` hsieb tas-sidien u l-operaturi tal-bastiment 'Gran Michelangelo' u dan kif anqas minn erbgha u ghoxrin (24) siegha wara l-incident gie kkonfermat mill-istess rikorrent lill-Awtorita` Marittima ta` Malta b`ittra datata hmistax (15) ta` Dicembru 2005, hawn annessa u mmarkata Dok AF2, b`ittra tal-inginier Joseph Amato tal-istess data, hawn annessa u mmarkata Dok AF3 u b`rapport lill-pulizija tal-erbatax (14) ta` Dicembru 2005, hawn annessa u mmarkata Dok AF4.

5. Illi l-bastiment Gran Michelangelo apparti milli wara li qata` c-cimi tieghu baqa` diehel fil-Capitan San Marco, dahal ukoll fuq il-bastiment Ocean Lady, is-sidien ta` liema bastiment intavolaw kawza huma wkoll kontra l-istess bastiment Gran Michelangelo, kopja tal-Avviz tal-Qorti tat-tletin (30) ta` Jannar 2007 hawn anness u mmarkat Dok AF5.

6. Illi mhux minnu li l-intimat qatt ipprezenta flimkien mir-rikorrent xi rapport lill-Awtorita` Marittima ta` Malta u fil-fatt ir-rikorrent ma esebixxa l-ebda kopja ta` dan l-allegat rapport li l-istess rikorrent qed jallega li sar b`kuntrast mal-passi li dejjem ha l-intimat.

7. Illi sal-gurnata li giet ipprezentata r-risposta ghar-rikors numru 1086/06GV u cioe` l-hamsa (5) ta` Jannar 2007 aktar minn sena wara l-kollizjoni marittima, l-ebda wiehed mir-rikorrenti qatt allega li l-kollizjoni sehhet b`xi negligenza tal-bastiment Capitan San Marco u/jew is-sidien tieghu.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat il-lista tax-xhieda u l-elenku ta` dokumenti esebiti.

Rat illi l-partijiet qablu illi l-provi kollha li jingabru fil-kawza tal-lum u fiz-zewg kawzi l-ohra bin-Nru 1084/2006 JZM u 832/2006 JZM ikunu jghoddu bhala prova ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi fit-tliet kawzi (ara fol 68).

Rat il-provi li ngabru fit-tliet kawzi.

Semghet is-sottomissjonijiet finali li d-difensuri tal-partijiet.

Rat il-bqija tal-atti ta` din il-kawza u taz-zewg kawzi l-ohra.

Ikkunsidrat :

II. <u>L-ewwel eccezzjoni</u>

Din il-Qorti fehmet fejn riedu jaslu l-konvenuti b`din l-eccezzjoni. *Si spiega* ghalhekk in-nota tat-13 ta` Gunju 2007 fejn, bis-sahha ta` mandat specjali, Joseph Caruana u David Azzopardi *de proprio* assumew l-atti tal-kawza bhala rapprezentanti tal-kumpannija attrici G & C S.r.l. In vista ta` din in-nota, ma hemmx aktar htiega ghall-Qorti li tiehu aktar konjizzjoni tal-ewwel eccezzjoni.

Ikkunsidrat :

III. <u>Responsabilita`</u>

1. <u>Generali</u>

<u>L-atti tal-process tat-tliet kawzi flimkien jaqbzu sewwa l-1,100 pagna</u>. Konsiderevoli fl-ghadd kienu provi li kienu karatterizzati mhux biss minn xiehda dettaljati u kontroezamijiet <u>serrati</u> izda anke mill-produzzjoni ta` kwantita` ta` ritratti u dokumenti ohra. **<u>Ma tressaq l-ebda xhud li ra l-habta bejn id-dghajjes in kwistjoni</u>**. L-unici xhieda li bir-rakkont taghhom <u>qarrbu l-aktar</u> ghall-hin tal-incident kienu Raymond Bugeja u Dieter Achtelstetter, dan tal-ahhar sid tal-*Ocean Lady.* Diversi kienu l-persuni li xehdu dwar dak li gara wara l-incident. Xehdu wkoll persuni esperti fil-qasam taghhom. Ghal dawn il-provi, il-partijiet ghamlu ampja riferenza fin-noti ta` sottomissjonijiet twal u dettaljati taghhom li kienu prezentati fil-kawza Nru 1084/2006. A skans ta` ripetizzjoni, din il-Qorti taghmel riferenza ghall-provi fl-assjem taghhom.

2. <u>Fatti</u>

Il-konvenut Alfred Fremal huwa s-sid tal-bastiment *Capitan San Marco* ("*Capitano San Marco*"). Is-socjeta` attrici estera G & C srl hija s-sid tal-bastiment *Gran Michelangelo* ("*Gran Michelangelo*"). Is-socjeta` attrici Fish and Fish Limited hija l-operatur tal-*Gran Michelangelo* u tiehu hsieb l-irmigg tieghu – fatti **<u>mhux kontestati.</u>**.

Il-Qorti taghmel riferenza ghal Dok AV1 u Dok JC1 esebiti fil-kawza bin-Nru 1084/2006. Dok JC1 juri kif kienu posizzjonati t-tliet dghajjes **<u>qabel</u>** l-incident.

Il-*Capitan San Marco* huwa *sailing boat* ta` 100 tunellata. Kien f`nofs il-bajja ta` Marsaxlokk. Skond il-konvenut, kien marbut mal-baga tieghu fuq erbat ihbula (*mooring ropes*). It-tul ta` bejn il-hbula u l-bastiment kien

ta` circa 17-il metru. Tnejn mill-hbula kienu ta` 36 mm kull wiehed u kienu marbuta fuq kull naha tal-pruwa (i.e. fuq quddiem), habel iehor ta` 42 mm kien marbut fuq il-*port side* (i.e. fuq il-genb tal-bastiment li jigi fuq ix-xellug meta thares lejn il-pruwa) u habel iehor ta` 100 mm fuq l-*starboard side* (i.e. fuq il-genb tal-bastiment li jigi fuq il-lemin meta thares lejn il-pruwa). L-erbat ihbula kienu marbuta ma` katina li kienet mwahhla ma` blokka tal-konkos li kienet f`qiegh il-bahar. Il-katina kienet qeghda tinzamm `il fuq permezz ta` baga. Kien hemm ukoll *preventor rope* li jintuza biex taqbad il-baga qabel torbot maghha. Kien hemm ukoll qafla li torbot il-hbula fuq il-port side mal-baga halli l-hbula ma jithabblux mal-katina meta d-dghajsa ddur effett tar-rih. Il-mod kif kien ormeggjat il-*Capitan San Marco* huwa kontestat mill-atturi ghaliex isostnu li l-konvenut kien jorbot *qasir*, mhux bl-erbat ihbula, bi hbula irqaq milli semma, u bi hbula minghajr plastic protettiv li jipprotegi l-hbula milli jhokku mal-pruwa tal-istess bastiment.

Aktar `il barra mill-*Capitan San Marco*, fuq quddiem lejn ix-xellug, madwar 180 metru boghod, kien hemm il-*Gran Michelangelo* marbut ma` baga safra. Il-*Gran Michelangelo* ghandu stazza ta` 75 tunellata. Il-baga kienet marbuta ma` qiegh il-bahar permezz ta` katina ohra.

L-*Ocean Lady* kienet ormeggjata lura mill-*Capitan San Marco* fuq ix-xellug.

Skond ir-rapport tat-temp ghal dak il-lejl, ir-rih sal-10.45 p.m. tat-13 ta` Dicembru 2005 kien mill-Grigal. Bejn l-10.45 p.m. sas-12.45 a.m., ir-rih dar ghal-Lvant. Bejn s-12.45 a.m. sas-1.45 a.m., ir-rih dar ghal Xlokk. Bejn is-1.45 a.m. sal-4.15 a.m., ir-rih dar ghal Nofsinhar. U bejn l-4.15 a.m. u l-5.15 a.m., ir-rih kien Nofsinhar / Xlokk. Bejn il-10.45 p.m. u s-1.15 a.m. ir-rih lahaq l-40 kmfs b`*gusting speeds* ta` 55 kmfs. Bejn s-1.45 a.m. u l-4.15 am is-

sahha tar-rih varjat minn 15 kmfs fis-1.15 a.m. ghal 25 kmfs fl-4.15 a.m.

Billi ma tressaq l-ebda xhud tal-incident, id-dinamika tista` tigi stabbilita minn numru ta` fatturi <u>fosthom</u> (<u>izda mhux biss</u>) id-direzzjoni tar-rih, is-sahha tar-rih, fejn instabu t-tliet bcejjec tal-bahar wara l-incident, il-hsara li kellhom u l-qaghda tal-hbula, bagi, ktajjen u attrezzi ohra taghhom.

Id-Dok JC2 esebit fil-kawza bin-Nru 1084/2006 juri kif spiccaw it-tliet bcejjec tal-bahar wara l-incident.

Wara l-incident, il-*Capitan San Marco* u l-*Gran Michelangelo* instabu fil-parti l-baxxa tal-bajja ta` Marsaxlokk maghrufa bhala *Il-Maghluq* mwahhlin ma` xulxin u bejniethom l-*Ocean Lady.* Il-wires li kienu qeghdin jorbtu l-arblu ta` quddiem tal-*Capitan San Marco* mal-pupress (*bowsprit*) li johrog `il barra mill-pruwa spiccaw mhabbla mal-katina tal-baga tal-*Gran Michelangelo.* Il-*Capitan San Marco* spicca minghajr pupress. Kif il-wires inqatghu, il-*Gran Michelangelo* nhall minn mal-parti ta` quddiem tal-*Capitan San Marco*. Il-*Gran Michelangelo* baqa` marbut mill-pruwa mal-baga tieghu li maghha kien hemm parti mill-katina li qabel l-incident kienet qed izzomm il-baga ma` qiegh il-bahar. Mal-baga tal-*Gran Michelangelo* kien maqbud l-*Ocean Lady.*

3. <u>Dritt</u>

Bhala konsiderazzjoni ta` dritt, fin-nota tieghu fil-kawza bin-Nru 1084/2006, il-konvenut jaghmel riferenza ghall-**<u>Art 347 tal-Att dwar il-Bastimenti Merkantili (Kap 234)</u>** li jaqra hekk –

Bla hsara ghad-disposizzjonijiet ta' din it-Taqsima ta' dan l-Att, u ghal kull eskluzjoni jew limitazzjoni ohra provduta bil-ligi dwar il-garr ta' merkanzija jew xort'ohra, is-sid ta' bastiment ikun responsabbli ghall-obbligi kollha kuntratti mill-kaptan dwar il-bastiment, u jkun responsabbli ghal kull danni li jigri b`ghemil jew b'nuqqasijiet fin-navigazzjoni jew fit-tmexxija tal-bastiment.

L-obbligu li ghalih qeghda tirreferi din id-disposizzjoni jezisti in kwantu l-kaptan, bhala l-persuna responsabbli ghall-bastiment, ghandu wkoll ir-rappresentanza ta' sid il-bastiment u jorbot lis-sidien sakemm ma jmurx oltre l-obbligi u d-dmirijiet imposti jew koncessi lilu. Daqstant ighodd in linea generali. Dan il-principju pero` **ma japplikax** meta jsir *charter* ta` l-bastiment b`mod li johrog mill-kontroll tas-sid, bil-kaptan u l-crew jinhatru mic-*charterer*. Meta sid il-bastiment ghandu l-kontroll effettiv, tramite l-kaptan, dan jista' u ghandu jigi kunsidrat bhala l-"*carrier*" hlief f'dawk l-okkazzjonijiet meta c-cirkostanzi jkunu juru li **dan mhux il-kaz**. Din pero` hija eccezzjoni ghar-regola u bhala tali hu mistenni li meta sid il-bastiment jallega sitwazzjoni simili, trid tingieb prova cara u inekwivoka, li turi li r-responsabbilita` ma hijiex tieghu.

Saret riferenza ghall-**Art 1031 tal-Kap 16**.

Huwa evidenti mill-mod kif tfasslu l-kawzali u t-talbiet illi dik attrici hija kawza fejn l-atturi qed jimputaw *culpa aquiliana* lill-konvenuti –solidament jew min minnhom – ghad-danni li jallegaw li sofra bhala konsegwenza tal-hsara li l-*Gran Michelangelo* garrab fil-Bajja ta` Marsaxlokk fil-lejl ta` bejn it-13 u l-14 ta` Dicembru 2005.

L-**Art 1031 tal-Kap 16** jistabilixxi illi "*kull wiehed iwiegeb ghall-hsara li tigri bi htija tieghu*". Din in-norma tal-ligi fil-kamp tar-responsabilita` akwiljana tiskatta l-principju

illi min ikun l-awtur tal-hsara huwa obbligat jaghmel tajjeb ghall-konsegwenzi negattivi li l-att igib mieghu.

Il-ligi taghna ma taghtix tifsira ta` *culpa* izda bhala effett tal-**Art 1032(1) tal-Kap 16** tidentifikaha bhala mgieba fejn jirrizulta nuqqas ta’ prudenza, nuqqas ta’ diligenza u nuqqas ta’ hsieb tal-*bonus paterfamilias.* Din id-disposizzjoni tikkorrispondi fil-kamp penali mal-Art 225 tal-Kap 9 li jitkellem dwar imgieba gejja minn nuqqas ta’ hsieb, minn traskuragni, jew minn nuqqas ta’ hila fl-arti jew professjoni, jew minn nuqqas ta’ tharis tar-regolamenti.

Huwa pacifiku fil-gurisprudenza taghna illi “*min ifittex ghad-danni jrid jipprova mhux biss l-att jew ommissjoni kolpuza izda li dak l-istess att jew ommissjoni ghandhom konnessjoni ta’ kawza u effett mad-danni sofferti*” (ara - **Kollez. Vol. XXX. I. 142**).

Huwa wkoll accettat fil-gurisprudenza taghna illi “*l-kolpa fil-kaz ta’ fatt dannuz li minnu torigina l-azzjoni akwiljana tavvera ruhha filli wiehed jaghmel att volontarjament u jonqos li jipprevedi l-effett dannuz ta’ dak il-fatt meta seta’ jipprevedi dak l-effett*” (ara - **Kollez. Vol. XLII. I. 74**). Dan ifisser illi wiehed jehtieg jorbot l-att kolpuz minhabba imprudenza jew nuqqas ta’ diligenza mal-prevedibilita` ta’ l-event dannuz ; “*prevedibilita` din li trid tkun ta’ probabilitajiet ragjonevoli u mhux ta’ possibilitajiet remotissimi u inverosimili*” (ara – **Kollez. Vol. XLVIII. I. 258**). Ikompli jinghad fis-sentenza riportata fil-**Kollez. Vol. XXIV. I. 172**, illi tissussisti l-*culpa* : “*quando vi ha la violazione di un dovere ed una volontaria omissione di diligenza per cui non si prevedono le conseguenze della propria azione od omissione, e si viola il diritto altrui, senza volerlo ed anche senza avvedersene*”

Fis-sentenza taghha tat-18 ta` Awissu 1965 fil-kawza “**Spiteri pro et noe vs Castle”** din il-Qorti

(**PA/MCC**) ittrattat id-differenza fuq il-pjan guridiku bejn *culpa aquiliana* u *culpa ex contractu.* In partikolari dwar *culpa aquiliana* rrilevat illi "*il colpa aquiliana tikkorri meta d-dannu jigi kagonat f'rapport extra-kontrattwali, cioè tillimita ruhha ghal fatt tal-bniedem bhala ksur tad-dover ta' protezzjoni jew ta' dover in generali tan-"neminem laedere" kombinat man-negligenza taht l-art. 1075, 1076 tal-Kodici …* Dwar il-grad ta` *culpa*, il-Qorti fissritu bhala *`dak il-grad ta' colpa li jonqos mill- "istandard" ta' diligenza tal-"bonus pater familias".*

4. Oneru tal-prova

Hu kompitu tal-Qorti li mill-indagini u ezami tal-provi akkwiziti tasal biex tistabilixxi l-fondatezza tat-talbiet attrici, wara li tkun qieset il-linja difensjonali li jkunu hadu l-konvenuti. Huwa principju fondamentali tal-ligi rikonoxxjut bl-**Art 561 tal-Kap 12** illi l-obbligu tal-prova ta` l-fatt imiss dejjem lil min jaghmel l-allegazzjoni ta` dak il-fatt. Kwindi l-oneru tal-prova huwa mixhut fuq l-attur : *onus probanti incumbit ei qui dicit non ei qui negat.*

Fil-kawza tal-lum, il-kumpless tal-provi kien ikkaratterizzat minn verzjonijiet kontrastanti dwar l-akkadut li taw il-partijiet. Fuq spallejn il-Qorti huwa ripost il-kompitu li ssib *tarf tal-kobba*. F`cirkostanzi bhal dawn u cioe` meta l-Qorti tkun rinfaccjata b`verzjonijiet konfliggenti, il-kaz bosta drabi jirriduci ruhu ghal wiehed ta' kredibilità u verosomiljanza tal-versjonijiet.

Fis-sentenza ta` din il-Qorti fil-kawza "**Bugeja vs Meilak**" (**PA/TM**) deciza fit-30 ta` Ottubru 2003 kien citat bran mis-sentenza li l-istess Qorti (**PA/MCC**) kienet tat fl-24 ta' Novembru 1966 fil-kawza "**Farrugia vs Farrugia**". Hemm kien riaffermat il-principju illi l-konflitt tal-provi huwa fatt li l-Qrati jridu minn dejjem ikunu lesti ghalih. F`sitwazzjoni ta` dik ix-xorta, li l-Qorti trid taghmel huwa illi tezamina jekk xi wahda miz-zewg versjonijiet fid-dawl tas-

soliti kriterji tal-kredibilità u specjalment dawk tal-konsistenza u verosimiljanza, ghandhiex teskludi lill-ohra, anke fuq il-bilanc tal-probabilitajiet u tal-preponderanza tal-provi ghax dawn, f'kawzi civili, huma generalment sufficjenti ghall-konvinciment tal-gudikant.

Din il-Qorti trid tghid illi fil-kaz tal-lum, hemm cirkostanzi **partikolari** relatati mal-ubikazzjoni tal-bastimenti fil-Bajja ta` Marsaxlokk fil-waqt tal-incident, u ma` l-kondizzjonijiet tat-temp (specjalment tar-rih), u allura fatti **oggettivi** li, fil-fehma tal-Qorti, se jiswew sabiex tkun tista` tizen l-assjem tal-provi, `il hinn minn apprezzament riduttiv ta` stqarrijiet kontrastanti.

5. Konkluzjonijiet

It-tesi tal-atturi (*mhux daqstant kjarament* fil-kawza tal-lum – ara l-atti tal-kawza Nru 1084/2006) hija li fil-maltemp li nqala` matul dak il-lejl partikolari, il-*Gran Michelangelo* u l-*Capitan San Marco,* it-tnejn li huma, nhallu mill-irmiggi taghhom u spiccaw inkaljaw f`xulxin, bid-differenza illi, skond l-atturi, il-*Gran Michelangelo “ccaqlaq”* (kliemhom) mill-parti tal-irmigg ta` qiegh il-bahar minghajr htija taghhom, waqt li l-*Capitan San Marco* nhall ghaliex qata` c-cimi billi, skond l-atturi, ma kienux idoneiji, u kwindi bi htija tal-konvenut Fremal. Sa ma spiccaw fil-*Maghluq,* l-*Ocean Lady* inqabad bejn il-*Gran Michelangelo* u l-*Capitan San Marco.*

It-tesi tal-konvenuti (konsistenti anke fil-kawza Nru 1084/2006) hija fil-lejl ta` bejn it-13 u l-14 ta` Dicembru 2005, inqatghet il-katina tal-hadid li kienet tghaqqad il-baga tal-*Gran Michelangelo* ma` qiegh il-bahar. Mal-baga kien marbut mill-pruwa l-*Gran Michelangelo.* Il-katina nqatghet ghax kienet mgherrija. Wara l-*Gran Michelangelo* mar fuq il-*Capitan San Marco*, li ma felahx fuqu t-toqol tad-dghajsa l-ohra, bil-konsegwenza li nqatghu l-hbula tal-*Capitan San Marco.* Dan tal-ahhar

inqabad mal-*Gran Michelangelo* u t-tnejn spiccaw qabdu bejniethom lill-*Ocean Lady.*

Biex tasal ghal liema mit-tesijiet hija l-aktar verosimili u probabbli, il-Qorti trid tqis l-assjem tal-provi. Qalb stqarrijiet kontrastanti, trid tfittex dak illi huwa l-aktar attendibbli. Ma tasalx ghal accertament tajjeb, jekk toqghod tfittex id-dettall u l-irqaqat. Id-dinamika ta` incident, imbaghad incident fuq il-bahar, bejn tliet dghajjes minghajr nies fuqhom, ghax kienu ormeggjati, tiehu xejra partikolari. Il-posizzjoni tal-impatti – pruvati jew presunti – ghandha importanza relattiva ghaliex dak il-hin, taht rih qawwi, u bl-imbatt, l-andatura tad-dghajjes tista` tiehu xejra differenti minn dak li wiehed jista` janalizza, jifhem, jirraguna jew jissupponi. U huwa fatt illi l-bahar huwa mprevedibbli. Bidla fis-sahha tar-rih jew fid-direzzjoni tieghu taghmel id-differenza – kif gara fil-kaz tal-lum. U man-natura ma hemmx logika ; ghandu jkun hemm biss prudenza, galbu, previdenza u fuq kollox diligenza. Il-Qorti qeghda tghid dan kollu sabiex twiegeb mill-ewwel ghall-herqa – kwazi esagerata – li wrew il-partijiet fin-noti taghhom sabiex kwazi kwazi litterament "*jippjantaw*" id-dinamika tal-incident donnhom fuq xi *drawing board.* Il-provi jrid jitqiesu fil-kuntest taghhom. Fehmiet abbazi tal-provi jridu jigu espressi. Pero` r-responsabilita` ma tigix determinata fuq supposizzjoni, ipotesi jew possibilita`. Tigi stabbilita fuq provi verosimili u attendibbli li jirrendu d-determinazzjoni tar-responsabilita` probabbli – naha jew ohra – specjalment meta tkun sorretta minn element qawwi ta` oggettivita`.

Din il-Qorti taghti affidament lix-xiehda ta` Raymond Bugeja ("Bugeja"). Ambigwa kienet ir-reazzjoni tal-atturi ghax-xiehda tieghu. Min-naha wahda, jippruvaw jitfghu dell fuq il-kredibilita` tieghu semplicement ghaliex ighidu li Raymond Bugeja jigi hu l-mara tal-attur. Min-naha l-ohra, l-atturi ma joqghodux lura milli jiccitaw mix-xiehda ta`

Bugeja meta, fil-fehma taghhom, tkun taghti sostenn lill-verzjoni taghhom. L-atturi jridu jaghzlu : jew dak li xehed Bugeja huwa attendibbli jew mhuwiex ; ma hemmx triq tan-nofs. Din il-Qorti tghid li Bugeja huwa xhud kredibbli. Kien l-ahhar xhud li ra d-dghajjes qabel l-incident. U l-ewwel xhud li ma lemahx aktar id-dghajjes fejn kien rahom l-ahhar.

Bugeja jsemmi tliet *time frames* : l-10.00 p.m. : sa dak il-hin, id-dghajjes kienu fil-posizzjoni li hallewhom il-partijiet ; is-1.00 a.m. : dak il-hin osserva illi l-*Gran Michelangelo* kien iccaqlaq mill-posizzjoni tieghu waqt li l-*Capitan San Marco* kien ghadu f`postu ; u l-5.00 a.m. meta ma rax aktar id-dghajjes fejn kien halliehom l-ahhar. Dwar it-tieni *time frame* l-atturi jikkummentaw a fol 846 illi dak li ra Bugeja jaghti ragun lilhom fis-sens, skond il-konvenuti, illi Bugeja ra lill-*Gran Michelangelo* diehel `il gewwa fil-hin li l-*Capitan San Marco* kien ghadu f`postu, li jfisser li d-direzzjoni tal-mewg kienet min-Nofsinhar, li ghall-atturi ma setax ikun mod iehor ghaliex il-*Gran Michelangelo* qatt ma mar lejn il-*Capitan San Marco*

L-osservazzjonijiet ta` Bugeja ma sarux b`kumbinazzjoni jew b`kapricc izda ghax kellu interess <u>dirett</u> mhux daqstant fil-*Capitan San Marco* izda fid-dghajsa tieghu *Ta` Mattew* li kienet ormeggjata fil-prossimita` tad-dghajjes l-ohra. Mela kien fl-interess tieghu li josserva kollox bl-akbar cirkospezzjoni. Dak kollu li Bugeja rrelata illi ra ma kenitx xi illuzjoni ottika izda accertament fattwali mhux ta` persuna kwalunkwe izda ta` sajjied ta` esperjenza.

Minn Bugeja nafu li fis-1.00 a.m., il-*Gran Michelangelo* kien iccaqlaq. Skond ir-rapport tat-temp, nafu wkoll li sas-12.45 a.m. kien hemm rih qawwi gej mil-Lvant u li dar Xlokk sas-1.45 a.m. Li kieku l-ormeggi tal-*Gran Michelangelo* u tal-*Capitan San Marco* inqatghu (<u>kif isostnu l-atturi</u>) flimkien jew fl-istess waqt, bir-rih kif kien dak il-hin li Bugeja rrelata dak li kien ra, it-tnejn kienu

jispiccaw mhux fil-*Maghluq* izda mal-waterpolo pitch ta` Marsaxlokk.

Din il-Qorti hija konvinta li l-qtugh tac-cimi taz-zewg dghajjes ma sehhx fl-istess waqt, kif jallegaw l-atturi, izda fi zminijiet differenti, bil-*Gran Michelangelo* jaqta` l-ewwel.

Il-*Gran Michelangelo* qata` l-ewwel meta r-rih kien Lvant / Xlokk. Ma marx pero` lejn il-pitch tal-waterpolo izda qorob lejn il-*Capitan San Marco.* Nafu li l-*Gran Michelangelo* kien qieghed jiddriftja bil-maga marbuta mal-irbit tal-pruwa u mal-baga bicca sewwa mill-katina li kienet inqatghet. Hekk kif dar ir-rih ghal Nofsinhar – nafu li dan kien wara s-1.45 a.m. u allura mhux wisq wara li l-*Gran Michelangelo* qata` c-cimi – sab l-ostakolu kostitwit mill-*Capitan San Marco.* Mela filwaqt illi din il-Qorti teskludi li z-zewg dghajjes qatghu c-cimi fl-istess waqt, filwaqt illi tqis bhala probabbli li l-*Gran Michelangelo* qata` c-cimi l-ewwel meta r-rih kien Lvant / Xlokk, tghid illi l-iskontru mal-*Capitan San Marco* sehh meta r-rih kien Nofsinhar.

Huwa accertat illi d-dghajjes ma spiccawx hdejn il-pitch tal-waterpolo ta` Marsaxlokk izda fil-*Maghluq.* Ghalkemm kollox possibbli, il-probabilita` hi li d-dghajjes kienu jispiccaw hdejn il-pitch tal-waterpolo ta` Marsaxlokk li kieku fil-hin tal-iskontru, ir-rih kien gej mix-Xlokk / Lvant. Biex id-dghajjes spiccaw fil-*Maghluq* il-probabilita` hi li meta l-*Gran Michelangelo* qata` c-imi tal-*Capitan San Marco* u sar l-impatt, l-incident gara meta r-rih qawwi kien gej min-Nofsinhar. Hemm ix-xiehda din id-darba ta` Dieter Achtelstetter li jaghti l-hin approssimattiv li fih sema` d-daqqa f`nofs il-bajja meta r-rih kien min-Nofsinhar. Id-daqqa u d-direzzjoni tar-rih huma <u>fatti mhux illuzjoni</u>.

Din il-Qorti sejra tkompli tinsisti fuq l-ipotesi prospettata mit-tesi tal-atturi illi l-*Gran Michelangelo* u l-

Capitano San Marco flimkien inqatghu minn mal-irmigg taghhom, u dan fil-kuntest ta` dak li qal l-attur bil-maqlub. Din il-Qorti taccerta lill-partijiet illi hasbet fit-tul dwar dan l-aspett importanti tad-dinamika tal-incident u tghid b`konvinzjoni illi l-verzjoni tal-fatti kif prospettata mill-konvenuti hija aktar versosimili minn dik tal-atturi.

Li kieku z-zewg dghajjes telqu flimkien minn fuq l-irmigg taghhom, bir-rih jonfoh qawwi mil-Lvant / Xlokk kienu jispiccaw hdejn il-pitch tal-waterpolo ta` Marsaxlokk. Mhux hekk kien il-kaz. Li kieku t-tnejn flimkien
Qatghu c-cimi meta r-rih kien min-Nofsinhar, il-probabilita` hija li ma kienx ikun hemm habta – lanqas mal-*Ocean Lady.* Il-Qorti terga` taghmel riferenza ghall-posizzjoni li kienu d-dghajjes fil-bajja qabel l-incident. Bil-*Gran Michelangelo* posizzjonat `il quddiem mill-*Capitano San Marco,* u bit-tnejn mhux marbuta, il-probabilita` kienet tkun, bir-rih min-Nofsinhar, li kienu jevitaw lil xulxin ghax ir-rih kien qed jonfoh minn fuq il-bokka tal-bajja lejn il-*Maghluq.* Il-*Capitano San Marco* kien jitlaq `il quddiem u *se mai* il-*Gran Michelangelo* kien jaghmel l-istess pero` kien jibqa` wara. Din il-Qorti terga` tghid kollox huwa possibbli pero` hi trid tiddeciedi fuq il-probabbli.

L-atturi ghamlu sforz qawwi biex jisiltu prova tar-ragunijiet taghhom b`riferenza ghall-posizzjoni tal-hsarat. Din il-Qorti tghid illi f`dawk il-kondizzjonijiet tat-temp hazin li kienu dakinhar huwa prattikament difficli tghid *fejn habat ma` xiex*. Nafu zgur fic-cert – ghax dan ikkostatu l-Qorti stess de visu waqt l-access – illi l-hsarat – specjalment tal-*Capitan San Marco* – kienu estensivi. Wiehed jista` jaghmel lista ta` ipotesijiet pero` dawk mhumiex provi.

Id-dinamika imfissra mill-konvenuti taghti affidament. Il-*Gran Michelangelo* fuq quddiem, *wara* li nqatghet il-katina tal-irmigg tieghu, mar fuq l-irmigg tal-*Capitan San Marco.* Billi r-rih lahaq dar ghal Nofsinhar, l-uniku direzzjoni li seta` jiehu l-*Gran Michelangelo,* b`li jsib quddiemu, kien li jmur lejn il-*Maghluq.* Il-*Gran*

Michelangelo garr mieghu l-irbit li kellu mill-pruwa mal-baga u dak li fadal marbut mill-katina mal-baga tieghu. L-assjem tal-provi juri illi fil-hin li l-*Gran Michelangelo* beda sejjer lejn Nofsinhar, wara li r-rih bidel id-direzzjoni, il-*Capitan San Marco* kien ghadu mal-irmigg tieghu. L-impatt kien qawwi, anzi qawwi hafna, u cioe` tal-*Gran Michelangelo* jidhol fuq il-*Capitan San Marco.* Minn hemm `il quddiem il-konsegwenzi huma ben noti. Il-hbula li kienu marbuta mal-pruwa tal-*Capitan San Marco* nstabu fuq il-*Gran Michelangelo* wara l-incident aktar tard fil-jum qalb *debris* ta` hbula ohra u wires. Ir-ritratti esebiti juru kjarament l-effetti tal-iskontru u kif spiccat involuta l-*Ocean Lady.*

Stabbilit u accertat illi d-dinamika tal-incident kif ippruvata mill-konvenuti hija aktar verosimili minn dik prospettata mill-atturi, din il-Qorti sejra tghaddi biex tipprovdi dwar ir-responsabilita`.

Il-possibilita` ta` *force majeur* ma kenitx *an issue* fil-kawza tal-lum. Kwindi li trid taghmel il-Qorti huwa li tistabilixxi fuq bilanc ta` probabilitajiet tort ta` min gara l-incident u l-konsegwenzi tieghu. L-atturi jikkontendu illi l-hbula li ghazel il-konvenut biex jorbot bihom il-*Capitan San Marco* mal-baga tieghu kienu rqaq, mhux tajbin ghal dak l-uzu, minghajr protezzjoni u f`qaghda skadenti. Jekk wiehed iwarrab fil-genb dak li xehdu persuni – direttament jew indirettament – relatati mal-partijiet, mhux hekk qalu l-esperti. Skond l-Ing. Amato, il-*Capitan San Marco* kellu *double mooring system*. Il-habel irqieq li dwaru saret insistenza mill-konvenuti kien il-*preventor rope* mhux il-*mooring rope*s. L-Ing Amato sab illi wiehed mill-hbula tal-*Capitan San Marco* li kien ta` 100 mm kien f`kondizzjoni tajba bizzejjed biex jiflah ghall-kondizzjonijiet tar-rih u tal-bahar. Il-Kaptan Jimmy Dalli esprima fehma diversa. Din il-Qorti tirrileva biss li l-Kaptan Dalli fassal l-opinjoni tieghu fuq ritratti mhux fuq kostatazzjoni *de visu.* Il-hbula ta` l-*Capitan San Marco* kienu ghadhom kollha fuq il-bastiment meta sar l-access.

Min-naha l-ohra, huwa fatt stabbilit u accertat illi kienet il-katina tal-irmigg tal-*Gran Michelangelo* li *gave way* ghax wahda (jew aktar mill-holoq) cediet. A fol 841, l-atturi jaccettaw illi *Gran Michelangelo* baqa` marbut mal-irmigg tieghu, u ccaqlaq biss ghaliex il-katina tieghu cediet minn holqa partikolari madwar 30 metru katina `l isfel fl-irmigg ta` qiegh il-bahar. Bla ma tidhol f'`ebda kwistjoni ta` *strict liability* ghax mhuwiex il-kaz din il-Qorti tghid illi kieku tassew kien hemm previdenza mwettqa fil-prattika wiehed kien isib illi dik il-katina ma kenitx fi stat tajjeb. Din il-Qorti ghandha quddiemha r-ritratti tal-katina maqtugha u l-fehmiet tal-esperti. U din il-Qorti *in piena autonomia* tghid illi dik il-katina fl-istat li rrizultat kienet qeghda tistieden l-inkwiet u dak l-inkwiet wasal – b`xorti hazina ghal kulhadd specjalment ghall-partijiet. Is-sadid ma kienx jinkwieta daqstant lil din il-Qorti ; del resto si trattava ta` hadid immers *in acqua salata.* Pero` holoq miksura huwa inaccettabbli – bl-akbar rispett ghall-fehma tal-esperti tal-konvenuti. U kienu l-holoq difettuzi jew miksura li gabu fix-xejn is-sahha tal-katina kontra l-forza tan-Natura – mhux bil-maqlub !

Din il-Qorti ma ssibx responsabilita` fil-konvenuti ghall-incident u ghall-konsegwenzi kollha tieghu. Daqstant iehor ma ssibx htija ghall-akkadut la fil-bastiment *Gran Michelangelo* u lanqas fis-sidien tieghu. Irrizulta bl-aktar mod <u>car u inekwivoku</u> illi kull ma gara dak il-lejl ta` bejn it-13 u l-14 ta` Dicembru 2005 ma kienx dovut ghal xi nuqqas da parti tal-bastiment jew tas-sidien tieghu, izda li <u>kull ma gara kien dovut unikament ghal nuqqas ta` l-kumpannija attrici attrici Fish and Fish Limited</u>, li rrizulta li kienet l-operatur tal-*Gran Michelangelo* u kellha l-kontroll effettiv (bin-nies taghha) ta` dak il-bastiment. Mhux biss izda Fish and Fish Limited kellha wkoll il-kontroll effettiv u l-piena responsabilita` tal-irmigg li maghha rabtet il-*Gran Michelangelo.* Tant hekk huma l-fatti accertati illi Fish and Fish Limited taccetta (ara fol 843 tal-kawza Nru 1084/2006) li meta n-nies taghha ezaminaw l-irmigg sabu li kien tajjeb ; fir-realta` mhux

hekk kien il-kaz ghaliex sehh l-incident de quo. Irrizulta li l-katina li kienet qeghda tghaqqad il-baga ma` qiegh il-bahar kienet difettuza. U matul dak il-lejl il-katina nqatghet mhux bi sfortuna jew minhabba l-maltemp izda ghaliex ma kenitx mizmuma tajjeb kif seta` jigi kostatat. Huwa ghal kollox inutili li Fish and Fish Limited twahhal fl-ghaddasa li kellhom il-kompitu li jaccertaw l-ovvju ghaliex tibqa` hi responsabbli – kollha kemm hi – ghal dak kollu illi l-haddiema taghha naqsu milli jaccertaw u jirrimedjaw.

In vista tal-premess, il-Qorti sejra tichad it-talbiet attrici kif dedotti kontra l-konvenuti.

<u>Decide</u>

Ghar-ragunijiet kollha premessi, din il-Qorti qeghda taqta` u tiddeciedi din il-kawza billi –

Tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri tal-ewwel eccezzjoni.

Tilqa` l-eccezzjonijiet l-ohra.

Tichad it-talbiet kollha tal-atturi.

Tordna lill-atturi sabiex ihallsu l-ispejjez kollha ta` din il-kawza.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------